

Kwaliteitseis ‘effecten op ontwikkelingslanden’

Handleiding beleidsterreinen

Inleiding

Deze deelpagina bevat een handleiding voor beleidsterreinen waar je aan kunt denken waardoor effecten op ontwikkelingslanden kunnen optreden. De handleiding hoort bij vraag 1: kan het voorstel (positieve en/of negatieve) effecten hebben op ontwikkelingslanden? De handleiding gaat achtereenvolgens in op (1) identificatie van grensoverschrijdende beleidsterreinen, (2) aandachtspunten voor Nederland volgens objectieve metingen (3) voorbeelden uit het actieplan beleidscoherentie voor ontwikkeling en (4) overige voorbeelden. De genoemde beleidsterreinen en voorbeelden zijn niet uitputtend maar geven een globaal overzicht.

1. Identificatie van grensoverschrijdende beleidsterreinen

Over het algemeen geldt dat beleidsterreinen waardoor effecten op ontwikkelingslanden kunnen optreden een grensoverschrijdend karakter hebben, waar veelal een wereldwijde aanpak voor nodig is (zgn. mondiale publieke goederen). De onderstaande tabel geeft hiervan een globaal overzicht.¹

Beleidssterreinen met impact op ontwikkelingslanden

Financiering	• Officiële ontwikkelingshulp, leningen en innovatieve financiering • Buitenlandse directe investeringen en beleggingen • Geldovermakingen door migranten (<i>remittances</i>) • Belastingen
Handel	• Handel in goederen (landbouw, industrie) en diensten • Economische diplomatie • Verduurzaming van productie en handel
Landbouw	• Landbouwbeleid • Visserijbeleid
Klimaatactie	• Tegengaan van klimaatverandering • Energietransitie
Veiligheid en rechtsorde	• Conflictpreventie en -beheersing • Internationale rechtsorde en mensenrechten
Migratie	• Asiel en migratiebeleid (inclusief terugkeer)
Kennis en technologie	• Ontwikkeling van en toegang tot kennis en innovatie (inclusief ICT)

De tabel bevat naast de traditionele hulp, handel en investeringsterreinen ook andere beleidsterreinen die van invloed zijn op ontwikkelingslanden. Het belang van deze onderwerpen wordt onderkend door Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling (het SDG-raamwerk), met name in [Sustainable Development Goal \(SDG\) 17](#) onder de noemer van middelen voor implementatie om de Duurzame ontwikkelingsdoelen (de SDGs) in 2030 te kunnen bereiken, maar zij komen – gezien de nauwe onderlinge verbondenheid van de doelen – ook elders in de agenda terug.²

2. Aandachtspunten voor Nederland volgens objectieve metingen

Verschillende instanties voeren jaarlijkse metingen uit over hoe landen het doen als het gaat om de bijdrage van beleid aan de welvaart en/of het welzijn van ontwikkelingslanden. Deze metingen

¹ De indeling komt in grote lijnen overeen met gangbare EU en OESO indelingen (zie bijvoorbeeld [deze handleiding van de Europese Commissie \(p1 en 2\)](#) en de [OESO rapportage over beleidscoherentie](#), H2, onderdeel *policy effects*). De onderwerpen zijn niet in steen gebeiteld en geven een overzicht op hoofdlijnen. Ook zijn andere weergaven mogelijk.

² Klimaat, energie, verduurzaming van productie en consumptie en veiligheid hebben eigen doelen in het SDG-raamwerk (respectievelijk [SDG 13](#), [SDG 7](#), [SDG 12](#) en [SDG 16](#)). Migratie valt met name onder [SDG 10](#) over ongelijkheid.

variëren sterk in methodiek, gebruikte data, reikwijdte (thematiek) en resultaatgerichtheid (focus op beleidsinzet of juist uitkomsten), en zijn daarom lastig met elkaar te vergelijken. Ook kunnen zij niet altijd de meest recente (beleids)ontwikkelingen meenemen. Desalniettemin volgt uit de belangrijkste studies³ wel een eenduidige boodschap, namelijk dat Nederland op een tweetal terreinen een meer positieve rol zou kunnen spelen, te weten milieu/klimaat en financiering/belastingen. Op eerstgenoemd terrein geldt dat Nederland als groot handelsland vergeleken met de rest van de EU een relatief grote voetafdruk heeft. De voetafdruk meet de negatieve effecten van consumptie hier op mens en milieu elders, met name in ontwikkelingslanden. Ook heeft Nederland een opgaaf als het gaat om het reduceren van broeikasgasemissies. Op het terrein van financiering kan Nederland voortgang bereiken met maatregelen om te voorkomen dat Nederland wordt gebruikt om de belastinggrondslag van andere landen uit te hollen. Daarnaast kan worden gewerkt aan het verbeteren van financiële transparantie en gegevensuitwisseling. Beide terreinen zijn prioriteit van het kabinet, en komen terug in het actieplan beleidscoherentie voor ontwikkeling via de thema's verduurzaming van productie en handel, het tegengaan van klimaatverandering en tegengaan van belastingontwijking en -ontduiking.

3. Voorbeelden uit het actieplan beleidscoherentie voor ontwikkeling

Sinds 2016 heeft het kabinet een actieplan opgesteld om zo meer systematisch coherentie te bevorderen tussen de verschillende beleidsonderdelen, anders dan ontwikkelingssamenwerking, die van invloed zijn op ontwikkeling. In 2018 is het [actieplan](#) herzien door focus aan te brengen op onderwerpen die ontwikkelingslanden helpen de SDGs te behalen, en waarop Nederland een verschil kan maken. De onderstaande tabel geeft een overzicht, met voorbeelden waarbij deze kwaliteitseis van toepassing is.

Beleidscoherentie voor ontwikkeling thema's: voorbeelden

Tegengaan van belastingontwijking/ontduiking	• Maatregelen ter bevordering van financiële transparantie en gegevensuitwisseling • Maatregelen om te voorkomen dat Nederland wordt gebruikt om de belastinggrondslag van andere landen uit te hollen (incl. het verdragsbeleid)
Ontwikkelingsvriendelijke handelsakkoorden	• Nieuw handelsbeleid • Ratificatie en goedkeuring van EU handelsakkoorden/<i>Economic Partnership Agreements</i>
Ontwikkelingsvriendelijk investeringsregime	• Heronderhandeling van bestaande en nieuwe bilaterale investeringsbeschermingsovereenkomsten
Verduurzaming van productie en handel	• Nieuw IMVO- en ketenverduurzamingsbeleid • Nieuw beleid voor Nederlandse handels- en investeringsbevordering
Het tegengaan van klimaatverandering	• Klimaatwet en -akkoord (bijvoorbeeld duurzame biomassa) • Vergroening van publieke financieringsstromen

4. Overige voorbeelden

Andere voorbeelden op het werkterrein van BZ zijn voorstellen op het terrein van: wapenexport, instellen van sancties en visumverlening. Voorbeelden op het werkterrein van andere ministeries:

- voorstellen die geldovermakingen door migranten in Nederland naar landen van herkomst kunnen beïnvloeden (bijvoorbeeld de invoering van PSD2-regelgeving in Nederland);

³ De belangrijkste studies zijn: de [Commitment to Development Index](#) (CDI) van het Center for Global Development, de [SDG-rapportage](#) van het CBS (vergelijkbaar met de [Monitor Brede Welvaart](#)) en de [SDG-index](#) van Bertelsmann Stiftung & SDSN. CDI richt zich met name op de beleidsinzet op verschillende deelterreinen van invloed op ontwikkelingslanden. De SDG rapportages richten zich op doelbereiking, met name in Nederland. Hierin wordt ook de invloed van Nederland op elders, met name ontwikkelingslanden, meegenomen via enkele (overkoepelende) indicatoren, waaronder de voetafdruk.

- voorstellen op terrein van bescherming van intellectueel eigendom (octrooien en aanvullende beschermingsmechanismen), die effecten hebben op beschikbaarheid van en toegang tot medicijnen in ontwikkelingslanden;
- voorstellen op het terrein van circulaire economie die ontwikkelingslanden kunnen raken, bijvoorbeeld in termen van hergebruik van grondstoffen, normen en standaarden, verplaatsing van bedrijfsactiviteiten maar ook nieuwe kansen voor lokale bedrijfsleven;
- voorstellen op het terrein van onderwijs waarmee beurzen voor studenten uit ontwikkelingslanden gemoeid zijn;
- voorstellen op terrein van kennis en technologie, zoals innovatiebeleid waardoor de toekomst van werk in ontwikkelingslanden kan veranderen.